

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:3310

av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD)

med anledning av skr. 2015/16:76 Kvalitetssäkring av
högre utbildning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det nya kvalitetssäkringssystemet ska utvärderas och följas upp tre år efter införandet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det nya kvalitetsutvärderingssystemet ska innebära nationella utvärderingar för alla examina och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att UKÄ får i uppdrag att sammanställa årliga rapporter om hur väl systemet fungerar då det gäller att säkerställa akademiska utbildningars kvalitet och till vilken grad det har verkat kvalitetsutvecklande för lärosätena och deras utbildningar, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det nya kvalitetssäkringssystemet ska införas snarast och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att synpunkter från alumner ska vägas in i utbildningsutvärderingarna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur utbildningars kvalitet ska kunna jämföras mellan olika lärosäten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringens bedömning när det gäller ett nytt nationellt kvalitetssäkringssystem för högre utbildning är att de granskningar som Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ansvarar för bör beakta lärosätenas eget kvalitetssäkringsarbete i ökad utsträckning. Alliansen anser att det är bra att regeringen lättar på det tidigare föreslagna ramverket, och i skrivelse 2015/16:76 Kvalitetssäkring av högre utbildning ger UKÄ friare mandat att utforma det nya kvalitetssäkringssystemet tillsammans med representanter från sektorn, studenterna och arbetslivet. Det är dock viktigt att betona att kvalitetssäkringssystemet inte bara ska vara till för akademien utan också för att mäta effekterna och resultaten för studenter och arbetsliv.

Vidare anser vi att det nya kvalitetssäkringssystemet ska utvärderas och följas upp 3 år efter införandet. Utvärderingen bör fokusera på att säkerställa om det nya systemet har varit kvalitetsdrivande för såväl lärosäten som deras utbildningar. Uppföljningen bör också belysa på vilket sätt och huruvida studenters och arbetslivets erfarenheter har tagits tillvara i bedömningsarbetet. Alliansen vill också att UKÄ får i uppdrag att sammanställa årliga rapporter om hur väl systemet fungerar då det gäller att säkerställa akademiska utbildningars kvalitet och till vilken grad det har verkat kvalitetsutvecklande för lärosätena och deras utbildningar.

Det är också viktigt att det nya kvalitetssäkringssystemet sätts snarast. Den senaste kvalitetsuppföljningen gjordes 2014 och det är därför ytterst viktigt att det nya systemet snarast blir klart och kan implementeras.

Alliansen anser att systemet bör utformas så att det görs nationella utvärderingar av resultaten för alla examina. Det bör göras under en sexårsperiod.

I skrivelsen instämmer regeringen i synpunkten från ett antal lärosäten att de kommit olika långt i arbetet med kvalitetssäkring av sina utbildningar och att vissa lärosäten kommer att ha svårt att hinna kvalitetssäkra sina utbildningar om de blir granskade tidigt i sexårscykeln. Här anser vi, till skillnad från regeringen, att inga undantag skall göras med tidsaspekten i åtanke och att det är rimligt att kräva att samma regler ska gälla alla lärosäten.

Regeringen slår fast att hittillsvarande system har fokuserat på resultat och inte på kvalitetsutveckling. Detta är felaktigt. I en rapport från UKÄ (2015-11-19) om utbildningsutvärderingarnas effekter visas det att systemet mellan åren 2011 och 2014

varit tydligt kvalitetsdrivande. ”Genomgången visar att utvärderingssystemet har haft kvalitetsdrivande effekter på olika nivåer, dels direkt och dels mer övergripande.” I rapporten redovisas att lärosätena vidtagit ett mycket stort antal åtgärder för att höja kvaliteten samt att det bl.a lett till att ledningar gjort strategiska överväganden om utbildningsutbud och att det lett till en fokusering på examensmålen.

Utbildningsutskottet har även tagit initiativ till rapporten ”Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige – Huvudrapport” (2014/15:RFR5) i vilken det görs en genomgång av fördelarna och nackdelarna av Alliansens kvalitetsreform. Författarna konstaterar bland annat:

”Kvalitetsreformen har enligt respondenterna i detta uppföljningsprojekt varit kvalitetsdrivande. Denna bild är utbredd bland rektorerna och bekräftas i viss mån av de utbildningsansvariga och i de nio utvalda utbildningsmiljöerna. Kvalitetsreformen har tvingat lärosätena att i högre grad än tidigare sätta fokus på utbildningarnas innehåll och kvalitet, och man har särskilt arbetat med kvaliteten på de utbildningar som har fått omdömet bristande kvalitet.”

Alliansen anser att rollerna mellan UKÄ och lärosätena blir otydliga. Det finns en sammanblandning av kontroll av att resultat enligt målen i högskolelag och förordning samt examensbeskrivningar uppnås å ena sidan, det vill säga vad som uppnås och ansvaret för kvalitetsutveckling å andra sidan, det vill säga hur verksamheten bedrivs.

Vi anser att förslaget om granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete är otydligt. Det står att utgångspunkten för granskningarna ska vara generella kvalitetsaspekter utifrån högskolelag, förordning och examensbeskrivningar. Hänsyn ska tas till olika lärosätens särart och profilering. Bedömningen ska också kunna anpassas och kompletteras med kvalitetsaspekter som är särskilt relevanta för det aktuella lärosätet. Det betonas att det är lärosätet självt som förfogar över kvalitetssäkringssystemets utformning. Utan närmare beskrivning anges att ett lärosäte kan få sitt kvalitetssäkringssystem underkänt av UKÄ, som då ska svara för fortsatt extern granskning till dess bristerna är avhjälpna. Vi anser att lärosätenas ansvar inte finns angivet, vilket leder till otydlighet.

När det gäller utbildningsutvärderingar är avsikten att det ska ske i mindre utsträckning än idag. Systemet bygger inte på att det ska ske jämförande utvärderingar av alla utbildningar av ett visst slag. Därmed försvinner det som varit en mycket viktig kvalitetsdrivande faktor. Regeringen anger att för några yrkesexamina finns ett fortsatt behov av nationell bild av kvaliteten. Det gäller främst legitimationsgrundande

examina, t ex lärarexamina, där det är av särskilt intresse att utbildningarna håller hög kvalitet och är likvärdiga. Det innebär således att för det stora flertalet utbildningar skulle det inte finnas samma behov av hög kvalitet och likvärdighet. Behovet borde självklart vara lika stort för alla utbildningar.

Bristen på jämförbarhet får vidare både konsekvenser för den enskilda studenten och för lärosätena. Det finns inget incitament för lärosätena att förbättra och utveckla sina utbildningar och studenterna ges inte möjlighet att göra informerade utbildningsval. Den bristande jämförbarheten missgynnar studenten och innebär att beslut kan komma att tas på andra grunder än kvalitet vilket kan missgynna de mindre lärosätena och ger fördelar till de stora, sedan länge etablerade lärosätena.

Med ett kvalitetssäkringssystem där lärosätena granskar sig själva i kombination med ett resurssystem som, på grund av regeringen, inte längre ska premiera kvalitet utan antal godkända studenter riskerar kvalitén att urholkas. Det föreslagna kvalitetssäkringssystemet kommer att få svårt att upprätthålla kvalitén och likvärdigheten på landets utbildningar och än mindre driva den framåt.

Alliansen anser även att det är problematiskt att alla svåra frågor överlämnas till UKÄ att besluta om. Systemet med utbildningsutvärderingar blir i sig mer otydligt genom att även förutsättningar och processer ska ingå i bedömningen utöver resultat. Det innebär otydlighet då rimligen förutsättningar och processer är viktiga delar i granskningen av kvalitetssäkringssystemen.

Vidare ser vi att kvalitetssäkringen av utbildningars koppling till arbetsmarknaden är dålig. De flesta som tagit examen tar sig vidare till arbetsmarknaden. Trots detta är kopplingen till arbetsmarknaden dålig och uppdraget till UKÄ diffust. Vi vill ha tydligare direktiv för hur utbildningens relevans och koppling till arbetsmarknaden ska garanteras. Arbetslivsföreträdares delaktighet i granskningarna av utbildningarnas användbarhet behöver bland annat bli tydligare.

Ytterligare är det viktigt att involvera alumner. De besitter en god kännedom om hur väl deras utbildning förberett dem inför arbetslivet. Vi är väl medvetna om metodproblemen som fanns i tidigare system men internationellt bedöms alumnens synpunkter ha stor relevans. Den europeiska paraplyorganisationen för rektorskonferenser, EUA, konstaterar till och med att alumnuppföljning är ett nyckelverktyg för kvalitetsuppföljning och kvalitetssäkring.

(EUA, Tracking Learners' and Graduates' Progression Paths, 2012, s. 53).

En möjlighet är att SCB vid sin årliga uppföljning också får i uppdrag att samla in alumnernas synpunkter på sin utbildning samt återrapportera detta till respektive lärosäte.

Vi vill också uppmärksamma organisationen European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), vilken också refereras till i skrivelsen. Bland de principer som Sverige bör uppfylla för att åter kunna bli medlem i ENQA nämns i skrivelsen att länders olika kvalitetssäkringsorgan bör kvalitetssäkra den egna verksamheten. Då det finns stor överensstämmelse i vikten av att Sverige åter ska bli fullvärdig medlem i ENQA borde det också påtalas i ramverket att UKÄ gör just det.

Christer Nylander (L)

Betty Malmberg (M)

Fredrik Christensson (C)

Annika Eklund (KD)